

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในการบริหารนั้น ไม่ว่าจะพิจารณาเชิงหลักการ หรือเชิงปฏิบัติ ผู้บริหารทุกระดับมีภาระสำคัญที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้อย่างหนึ่งคือ การนิเทศ การนิเทศเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับหน่วยงานในทุกๆระดับ ไม่ว่าหน่วยงานนั้นจะมีการจัดระบบอย่างดี มีการควบคุมอย่างมีประสิทธิภาพ มีการเอาใจใส่ในกระบวนการดำเนินงานต่างๆ อย่างดี เพียงใดก็ตาม หรือแม้ว่าจะได้ระมัดระวังในการเลือกบุคคลเข้ามาร่วมในการปฏิบัติงานด้วยความรอบคอบจนได้ผู้มีความรู้ความสามารถสูงเข้าสู่ระบบงานก็ตามเมื่อเวลาผ่านไป สภาพแวดล้อมต่างๆ เปลี่ยนแปลงไป การเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆที่เกี่ยวข้องกับงานที่ต้องปฏิบัติเกิดขึ้น ความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่อาจมีบทบาทต่อการดำเนินงานในส่วนต่างๆให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ปัญหาในการดำเนินงาน ความต้องการในการพัฒนางาน นโยบายใหม่ๆ จุดเน้นในการดำเนินงาน เปลี่ยนแปลงไป การปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงให้บรรลุผลสำเร็จโดยมีประสิทธิภาพสูงเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาการรักษาไว้ซึ่งระบบการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพสูงนั้นเป็นภาระเป็นความรับผิดชอบโดยตรงของผู้บริหารในหน่วยงานนั้นๆ ผู้บริหารสามารถใช้การนิเทศเป็นเครื่องมือส่งเสริมให้เกิดสภาพตามความต้องการดังกล่าวเป็นอย่างดี ดังนั้นการนิเทศจึงเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่ง สำหรับผู้บริหารที่ช่วยให้งานบรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ สอดคล้องกับนโยบายการดำเนินงานที่มีมาตรฐานและคุณภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ(2533) ได้ศึกษาพบว่า ตัวแปรที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการศึกษาได้แก่

1) สมรรถภาพในการแก้ปัญหาของครูเกี่ยวกับการสอน ส่งผลโดยตรงในทางบวกต่อดัชนีคุณภาพผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2) ความถี่ของกิจกรรมที่ครูคิดตามผลการเรียนของนักเรียน ส่งผลโดยตรงในทางบวกต่อคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และส่งผลโดยตรงในทางบวกต่อดัชนีคุณภาพผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3) จำนวนครั้งที่ผู้บริหารดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน ส่งผลโดยตรงในทางลบต่อการกระจายคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และส่งผลโดยตรงในทางบวกต่อดัชนีคุณภาพผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

จากการวิเคราะห์สาเหตุของตัวครู ที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาพบว่า ครูส่วนใหญ่ยังมีปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหน้าที่โดยตรงของผู้บริหารโรงเรียนที่จะต้องหาวิธีการแก้ไขปรับปรุง และพัฒนาให้ครูมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ วิธีการที่จะช่วยแก้ปัญหาดังกล่าวได้คือการนิเทศภายในโรงเรียน เพราะการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นกระบวนการที่ช่วยให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ตามที่นักการศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าและสรุปเป็นหลักในการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ(2530)กล่าวว่า การนิเทศภายในหมายถึงการให้ความร่วมมือภายในโรงเรียน เพื่อแก้ไขปรับปรุงหรือพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ สัจจ อูทรานันท์(2530) ให้ความหมายของกรนิเทศภายในโรงเรียนว่า เป็นกระบวนการทำงานของผู้บริหารโรงเรียน(หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย) ในการพัฒนาคุณภาพการทำงานของครู และบุคลากรภายในโรงเรียน เพื่อให้ได้มาซึ่งผลสัมฤทธิ์สูงสุดในการเรียนของนักเรียนและสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ(2529)กล่าวถึงการนิเทศภายในโรงเรียนว่า หมายถึงความพยายามทุกชนิดของผู้ที่อยู่ในโรงเรียนตั้งแต่ผู้บริหารลงไป ในอันที่จะปรับปรุงและส่งเสริมส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนการสอนภายในโรงเรียนให้ดีขึ้น เป็นการเพิ่มพลังการปฏิบัติงานของครู รวมทั้งให้ครูมีความก้าวหน้าในวิชาชีพ และผลสุดท้ายคือการศึกษาของเด็กก้าวหน้าไปอย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการนิเทศภายในโรงเรียนมาโดยตลอด จึงได้กำหนดนโยบาย มาตรการให้ผู้บริหารโรงเรียนดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนทุกคนโดยคาดหวังว่าเมื่อจัดระบบ

การนิเทศการศึกษาได้แล้ว จะเป็นนวัตกรรมที่ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจึงได้จ้างนโยบายและมาตรการเกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียนให้โรงเรียนในสังกัดถือปฏิบัติโดยทั่วกัน

สำหรับช่วงแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดนโยบายและมาตรการของการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

นโยบายด้านการบริหารและการสนับสนุนข้อ (5) ปรับปรุงการบริหารและการนิเทศการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ โดยเน้นให้ทุกหน่วยงานใช้แผนเป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน สำหรับการนิเทศการศึกษา จะให้ความสำคัญต่อการนิเทศภายในเป็นพิเศษ มีการติดตาม กำกับ และประเมินผลอย่างเป็นระบบ สนับสนุนการค้นคว้า วิจัย การนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในการบริหารงาน รวมทั้งให้มีการใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุด

มาตรการด้านคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษาข้อ (6) ให้ทุกโรงเรียนดำเนินการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบ และในปีงบประมาณ 2536 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้จัดสรรงบประมาณให้ดำเนินการ ตามโครงการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ พร้อมกับได้วางแผนการบริหารโครงการไว้สำหรับให้โรงเรียนดำเนินการโครงการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา ให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ ภายในปี 2539 ซึ่งเป็นปีสุดท้ายของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติระดับก่อนประถมศึกษา และระดับประถมศึกษา ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) เพื่อให้เข้าสู่ระบบบริหารงานโรงเรียนปกติ ภายในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระดับก่อนประถมศึกษาและระดับประถมศึกษา ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544)

การดำเนินการโครงการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีหลักการในการดำเนินงาน 3 ประการดังนี้

1) ดำเนินการภายใต้โครงสร้างการบริหารและภารกิจของหน่วยงาน แต่ละระดับสถานศึกษา ครอบคลุมการจัดการศึกษาทั้ง 3 ระดับ ซึ่งได้แก่ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2) มุ่งให้เกิดการพัฒนาตนเองตามศักยภาพ ด้วยการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

3) ให้ความสำคัญติดตามประเมินผลเพื่อพัฒนาการนิเทศและการบริหารสนับสนุนเป็นมาตรการสำคัญในการดำเนินงาน

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย ได้มองเห็นความสำคัญของการนิเทศภายในโรงเรียน โดยเชื่อว่าการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นวิธีที่จะทำให้การดำเนินการต่างๆ บรรลุจุดหมายของหลักสูตรสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น แต่การนิเทศภายในโรงเรียนจะประสบผลสำเร็จได้ต้องประกอบด้วยปัจจัยหลายอย่าง ที่สำคัญคือผู้บริหารโรงเรียนต้องรู้จักบทบาทและหน้าที่ของตนเองในการปฏิบัติการนิเทศ รู้หลักการนิเทศ ตลอดจนถึงเทคนิค วิธีการและความต้องการของผู้รับการนิเทศ จึงจะถือว่ามีความสมรรถภาพที่ต้องการในการนิเทศการศึกษาอย่างแท้จริง

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคายได้ตระหนักถึงความสำคัญของการนิเทศภายในโรงเรียน ตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จึงสั่งการให้โรงเรียนในสังกัดดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนแต่ยังไม่ประสบผลสำเร็จ ขาดปัจจัยหลายประการที่ยังไม่ได้ศึกษา ผู้วิจัยมีฐานะเป็นศึกษานิเทศก์ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย สนใจและต้องการที่จะศึกษาสมรรถภาพของผู้บริหารโรงเรียนในการนิเทศภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ นอกจากจะเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่นแล้วผลที่ได้จากการวิจัยจะเป็นข้อมูลและสารสนเทศที่สำคัญในการกำหนดนโยบายพัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคายอีกด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอนและศึกษานิเทศก์ เกี่ยวกับสมรรถภาพการนิเทศภายในโรงเรียนของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย

1.3. สมมุติฐานการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยตั้งสมมุติฐานการวิจัยดังนี้

ความคิดเห็นของ ครูผู้สอน ผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์ เกี่ยวกับสมรรถภาพ การนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนแตกต่างกัน

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการสำรวจสมรรถภาพของผู้บริหาร ในการนิเทศภายใน โรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย 3 ด้านคือ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะในการนิเทศภายในโรงเรียนเท่านั้น

1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น

- 1) การตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างถือว่าการตอบตามความเป็นจริง
- 2) ระยะเวลาในการตอบแบบสอบถามที่ต่างกัน ไม่ถือว่าเป็นผลของความคลาดเคลื่อน
- 3) สมรรถภาพที่มีความจำเป็นต่อการนิเทศภายในได้แก่สมรรถภาพด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะ

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

1) การนิเทศภายใน หมายถึงความพยายามทุกชนิดที่ส่งเสริมให้การจัดกิจกรรมทุกชนิดภายในโรงเรียนมีประสิทธิภาพ ภายใต้งานร่วมมือระหว่างบุคลากรภายในโรงเรียน

2) สมรรถภาพการนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึงความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนในการนิเทศภายในที่เป็นผลมาจาก ความรู้ความเข้าใจ ทักษะ ทักษะคิดและอุปนิสัยซึ่งทำให้เกิดความสามารถ และทักษะในการนิเทศภายในโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

3) สมรรถภาพด้านความรู้ หมายถึงความเข้าใจในหลักการ ทฤษฎี เหตุผล และความเป็นจริง ที่เป็นผลทั้งทางตรงและทางอ้อม กับประสิทธิภาพของผู้บริหาร ในการนิเทศภายในโรงเรียน

4) สมรรถภาพด้านทักษะ หมายถึงความสามารถของผู้บริหารในการนิเทศ การศึกษาภายในโรงเรียน ที่มีประสิทธิภาพ สามารถทำให้ครู จัดกิจกรรมทั้งหมดภายในโรงเรียน ตามที่หลักสูตรกำหนดไว้

5) 4) สมรรถภาพด้านคุณลักษณะ หมายถึงคุณลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้บริหารอื่นเป็นที่ยอมรับ เชื่อถือของครูและสังคม ซึ่งเป็นผลมาจาก สมรรถภาพด้านความรู้ สมรรถภาพด้านทักษะ

5) ผู้บริหาร หมายถึงครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียน หรือผู้รักษาการในตำแหน่งดังกล่าว สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย

6) ครูผู้สอน หมายถึงผู้ที่ได้รับการบรรจุและแต่งตั้งให้ทำการสอนในโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย

7) ศึกษาพิเศษ หมายถึงศึกษาพิเศษสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ศึกษาพิเศษอำเภอ/กิ่งอำเภอ ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1) เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารในฐานะเป็นผู้นิเทศสังกัดสำนักงานการ ประถมศึกษาจังหวัดหนองคายให้มีสมรรถภาพตรงกับความต้องการของผู้รับการนิเทศ

2) เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารในฐานะเป็นผู้นิเทศให้เพิ่มพูน ปรับปรุงสมรรถภาพ ของตนเองให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

3) เป็นประโยชน์ในการค้นคว้าวิจัยสำหรับผู้สนใจในโอกาสต่อไป